

Δίκτυο
Καταγραφής
Περιστατικών
Ρατσιστικής Βίας

**Παρατηρήσεις Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας
επί των σχετικών με τη ρατσιστική βία διατάξεων
του Σχεδίου Νόμου «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις»**

Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (εφεξής «Δίκτυο») καλωσορίζει το Σχέδιο Νόμου «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις», με το οποίο ρυθμίζονται ορισμένα σημαντικά ζητήματα για την εξάλειψη των διακρίσεων και την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας.

1. Η επίδραση της επέκτασης του Συμφώνου Συμβίωσης στα ομόφυλα ζευγάρια

Τα ζητήματα που σχετίζονται με τη σύναψη συμφώνου συμβίωσης από άτομα του ίδιου φύλου δεν εμπίπτουν *stricto sensu* στο πεδίο δράσης του Δικτύου. Ωστόσο οποιαδήποτε ρύθμιση στην κατεύθυνση εξάλειψης των διακρίσεων δύναται να έχει θετικό αντίκτυπο στην αποδοχή της ετερότητας και κατ' επέκταση στην καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας. Σε κάθε περίπτωση, πρόκειται κατά ένα μεγάλο ποσοστό **για συγκοινωνούντα δοχεία**, όπως μαρτυρούν τα ίδια τα θύματα των ομοφοβικών επιθέσεων που έχει καταγράψει το Δίκτυο. Δεν είναι τυχαίο ότι στις ομοφοβικές επιθέσεις εμπλέκονται ως θύτες συχνά άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, τα οποία χρησιμοποιούν στερεοτυπικές εκφράσεις και απηχούν παλαιότερες προκαταλήψεις έναντι της ετερότητας. Από την άλλη πλευρά, η εικόνα ενός ομόφυλου ζευγαριού πυροδοτεί ακόμα και σήμερα επιθέσεις εκ μέρους νέων ανθρώπων με έντονα περιφρονητικές συμπεριφορές. Από τις επιθέσεις που καταγράφει το Δίκτυο δύναται να συναχθεί ότι η απουσία νομικής αναγνώρισης της ένωσης δύο ατόμων του ίδιου φύλου από την Πολιτεία συντείνει στη διαιώνιση των προκαταλήψεων, αφού απουσιάζει το καθαρό μήνυμα της αποδοχής.

Η επέκταση του Συμφώνου Συμβίωσης στα ομόφυλα ζευγάρια σηματοδοτεί μια στροφή της ελληνικής Πολιτείας προς την πιο έντιμη και ισότιμη μεταχείριση του κάθε ατόμου ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού. Η παράλληλη και στο ίδιο κείμενο τροποποίηση των ρυθμίσεων του συμφώνου συμβίωσης για όλους (ετερόφυλα και ομόφυλα ζευγάρια) συνιστά ένα περαιτέρω βήμα προς την εμβάθυνση της αντίληψης της ισότητας, για την οποία ωστόσο αρκετά μένουν να γίνουν.

Το μήνυμα που αποστέλλεται στην κοινωνία είναι ότι το σύμφωνο συμβίωσης για τα ομόφυλα ζευγάρια δεν αποτελεί την εξαίρεση του κανόνα ή την απόκλιση, αλλά μια πραγματική ανάγκη, την οποία ρυθμίζει το δίκαιο με την ψυχραιμία που ρυθμίζει τη συμβίωση μεταξύ ατόμων διαφορετικού φύλου. Με άλλα λόγια, τα ομόφυλα ζευγάρια όχι μόνο υπάρχουν για την Πολιτεία, αλλά έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις έναντι του νόμου. Ωστόσο παραμένουν ζητήματα, κυρίως σε σχέση με τα τέκνα ομόφυλων ζευγαριών, τα οποία πρέπει να ρυθμίσει η Πολιτεία με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών και την προστασία της οικογενειακής ζωής.

Δεδομένου, πάντως, ότι η ρατσιστική βία πυροδοτείται από προκαταλήψεις και στερεότυπα, είναι εύλογο να υποστηρίξουμε ότι όσο περισσότερο επεκτείνεται η εμπέδωση της ισότητας από την ίδια την Πολιτεία, ο ρατσισμός και η βία υποχωρούν ή έστω βρίσκουν λιγότερο πρόσφορο έδαφος για να αναπτυχθούν. Όπως έχει τονιστεί και στο παρελθόν, η άσκηση της νομοθετικής εξουσίας από την Πολιτεία δεν έχει αποκλειστικό σκοπό την επίλυση των κοινωνικών ζητημάτων που προκύπτουν ή τη ρύθμιση των έννομων σχέσεων στο πλαίσιο της κοινωνίας. Η νομοθεσία επιτελεί επιπροσθέτως ένα σημαντικό εκπαιδευτικό ρόλο, ο οποίος βαρύνει την Πολιτεία με συγκεκριμένες υποχρεώσεις, τόσο ως προς την πρωτοβουλία υιοθέτησης, όσο και ως προς την εφαρμογή και διάδοσή της. Στο πλαίσιο αυτό, το Δίκτυο αναμένει και προτρέπει την Πολιτεία να υλοποιήσει τη δέσμευσή της για τη ρύθμιση των ζητημάτων που απορρέουν από την ταυτότητα φύλου, ακολουθώντας και τις πρόσφατες συστάσεις της ΕΕΔΑ¹.

Σε συνέχεια αυτής της επί της αρχής τοποθέτησης σχετικά με το Σύμφωνο Συμβίωσης, οι παρατηρήσεις του Δικτύου επικεντρώνονται στις διατάξεις που σχετίζονται άμεσα με τη ρατσιστική βία.

2. Κεφάλαιο Δεύτερο - Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας

Το Δίκτυο χαιρετίζει την σύσταση του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (εφεξής «Συμβούλιο»). Η αναγκαιότητα ενός οργάνου με ειδικό αντικείμενο και αποστολή την καταπολέμηση του ρατσισμού έχει διαπιστωθεί στην πράξη από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και συνιστά μία από τις πιο συγκεκριμένες συστάσεις της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας (ECRI) προς την ελληνική Πολιτεία². Η ECRI παρότρυνε την Ελλάδα να συγκροτήσει μια Ομάδα Δράσης (task force) για την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας με την συμμετοχή της ΕΕΔΑ, του Συνηγόρου του Πολίτη και ΜΚΟ, αναγνωρίζοντας ότι είναι απολύτως απαραίτητη η συνεισφορά σε τεχνογνωσία για την καταπολέμηση του ρατσισμού.

¹ ΕΕΔΑ, «Διεμφυλικά Άτομα και Νομική Αναγνώριση της Ταυτότητας Φύλου» (23.10.2015), βλ. www.nchr.gr

² Έκθεση της ECRI για την Ελλάδα (πέμπτος κύκλος επιτήρησης)(2015), παρ. 74.

Πράγματι, οι δύο θεσμοί υπηρετώντας το θεσμικό τους ρόλο δύνανται να συμβουλευθούν την Πολιτεία προκειμένου να αποκαλυφθούν και να τεκμηριωθούν όλες οι πτυχές του ρατσισμού και να εξειδικευτούν τα μέτρα αντιμετώπισής τους. Από την άλλη πλευρά, η συμμετοχή των ΜΚΟ εξασφαλίζει την σύνδεση του οργάνου με το πεδίο και τις πραγματικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα θύματα του ρατσισμού.

Άρθρο 16 - Σύνθεση

Στο πλαίσιο αυτό, το Δίκτυο εκφράζει την ικανοποίησή του για την έμπρακτη αναγνώριση του έργου του από την Πολιτεία και για την συμπερίληψή του στη σύνθεση του Συμβουλίου, διακριτά από τους συντονιστές του, την ΕΕΔΑ και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, οι οποίες υπηρετούν ευρύτερες αποστολές. Δεν πρέπει ωστόσο να συγχέεται ο ρόλος του με το ρόλο άλλων μελών του Συμβουλίου που προέρχονται από τη Διοίκηση. Το Δίκτυο χαιρετίζει την αναγνώριση του δικαιώματος ψήφου στα μέλη του Συμβουλίου και διευκρινίζει ότι σκοπεύει να ασκήσει το δικαίωμά του αυτό με βάση τις καταστατικές αρχές που διέπουν την έως τώρα δράση του. Επομένως, σκοπός του Δικτύου παραμένει η σύμφωνη με τις αρχές του αντιμετώπιση κάθε ζητήματος ώστε να μεταφέρεται στο Συμβούλιο η συνισταμένη των απόψεων των μελών του που εκπροσωπούν σχεδόν όλες τις ομάδες ενδιαφέροντος του Συμβουλίου.

Γνώμονας της συμμετοχής του Δικτύου στο Συμβούλιο είναι η παρακολούθηση του ρατσισμού και ιδίως της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα, η διατύπωση συγκεκριμένων θέσεων και προτάσεων για την καταπολέμησή τους και η παρακολούθηση της εφαρμογής τους από την Πολιτεία. Σε κάθε περίπτωση, το Δίκτυο αντιμετωπίζει την συμμετοχή του στο Συμβούλιο και την υποχρέωση που έχουν αναλάβει τα μέλη του να καταγράφουν τα ρατσιστικά περιστατικά και να διατυπώνουν τις απόψεις τους με βάση τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ως δράσεις που συντείνουν σε ένα κοινό στόχο. Με άλλα λόγια, στόχος του Δικτύου είναι κατά τη συμμετοχή του στο Συμβούλιο να διατηρήσει την αντικειμενικότητα των παρεμβάσεων του χωρίς να αλλοιώσει τον σκοπό του ή τη φύση των δραστηριοτήτων του. Δεδομένου ότι το Δίκτυο αποτελείται από δεκάδες οργανώσεις, οι οποίες εκπροσωπούν πολλές διαφορετικές ομάδες στόχου, προτείνεται να συμμετέχουν **δύο εκπρόσωποι του Δικτύου**, εκ των οποίων ο ένας θα ορίζεται προ κάθε συνάντησης, αναλόγως με την ειδικότερη θεματική που θα συζητείται.

Το Δίκτυο επιφυλάσσεται να τοποθετηθεί σχετικά με περαιτέρω πρακτικά ζητήματα της λειτουργίας του Συμβουλίου, στο πλαίσιο ενδεχομένως του κανονισμού λειτουργίας του.

Άρθρο 17 – Αρμοδιότητες

§ 1: Οι πολιτικές πρόληψης και καταπολέμησης του ρατσισμού πρωτίστως στοχεύουν στην προστασία των ατόμων που στοχοποιούνται λόγω κάποιου χαρακτηριστικού τους. Παράλληλα, όμως, συντείνουν στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της δημοκρατίας. Επομένως, οι πολιτικές πρόληψης και καταπολέμησης δεν πρέπει να παρουσιάζονται αποκλειστικά ως μέτρα ενίσχυσης των ευάλωτων ομάδων, αλλά **ως υποχρεώσεις της Πολιτείας προς το σύνολο των πολιτών και των ατόμων που διαβιούν στην επικράτεια**. Ο ρατσισμός και η ρατσιστική βία δεν βλάπτουν μόνο το θύμα, αλλά δημιουργούν εντάσεις στο σύνολο του κοινωνικού συνόλου και εντείνουν την ανασφάλεια και την έλλειψη σταθερότητας.

§ 2, περ. ε': Κατά την συγκέντρωση των στατιστικών στοιχείων σχετικά με το ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Άρθρο 18 - Λειτουργία

§ 2: Η ρητή πρόβλεψη της υποχρέωσης του Γενικού Γραμματέα Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως προς τη σύγκληση και λειτουργία του Συμβουλίου, καθώς και την υλοποίηση των αποφάσεών του, είναι σημαντική, γιατί ορίζεται η υπηρεσία η οποία θα έχει την υποστηρικτική αρμοδιότητα λειτουργίας του Συμβουλίου. Ωστόσο, θα ήταν σκόπιμο να προβλεφθεί κάποια δικλείδα ασφαλείας, έστω διαδικαστικού χαρακτήρα, για την **υλοποίηση των αποφάσεων οι οποίες υπερβαίνουν την αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων** και χρειάζονται την εμπλοκή και τη μεσολάβηση άλλων υπουργείων.

Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε να αντληθεί έμπνευση, για παράδειγμα, από το εθνικό πλάνο δράσης της Γαλλίας, το οποίο προβλέπει την ετήσια συνεδρίαση του Διυπουργικού Συμβουλίου κατά του ρατσισμού και του αντισημιτισμού υπό τον Πρωθυπουργό ώστε να αξιολογείται η πορεία και να δίνονται νέες κατευθύνσεις³. Με άλλα λόγια, ενώ το Υπουργείο Δικαιοσύνης και η Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι οι κατ' εξοχήν κατάλληλες κρατικές οντότητες για τη διαχείριση του Συμβουλίου, δεν πρέπει να δημιουργηθεί η εντύπωση ότι οι πολιτικές καταπολέμησης του ρατσισμού και οι συναφείς υποχρεώσεις βαρύνουν μόνο αυτό το Υπουργείο.

³ Βλ. «La République mobilisé contre le racisme et l'antisémitisme. Plan national 2015-2017 », σελ. 4, <http://www.gouvernement.fr/partage/4040-la-republique-mobilisee-contre-le-racisme-et-l-antisemitisme-plan-d-action-2015-2017> .

Κεφάλαιο Τρίτο – Τροποποιήσεις στον Ποινικό Κώδικα

Άρθρο 20 – Αντικατάσταση άρθρου 81 Α ΠΚ

Το Δίκτυο αναγνωρίζει τη δυσκολία τυποποίησης της έννοιας του εγκλήματος με αποκλειστικά ή εν μέρει ρατσιστικό κίνητρο. Χαιρετίζεται η προσπάθεια απαγκίστρωσης από στοιχεία υποκειμενικά, όπως το μίσος, για τα οποία έχουν διατυπωθεί στο παρελθόν βάσιμες ενστάσεις. Με την ενίσχυση των αντικειμενικών στοιχείων που αναφέρονται στο θύμα απομακρύνεται πράγματι ο κίνδυνος της αναζήτησης στοιχείων των οποίων η απόδειξη στο δικαστήριο είναι εξαιρετικά δύσκολη. Η παρούσα διατύπωση καλύπτει και τις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες ο δράστης διαπράττει το έγκλημα κατά θύματος λόγω κάποιου χαρακτηριστικού του χωρίς απαραίτητα να πρέπει να αποδειχθεί ότι τα ρατσιστικά του συναισθήματα προϋπήρχαν ή ήταν συνειδητά εκπεφρασμένα. Τα ρατσιστικά εγκλήματα δεν είναι αποτέλεσμα μόνο οργανωμένης βίας και η τιμωρία τους δεν πρέπει να εξαρτάται από στοιχεία φρονηματικού χαρακτήρα, αλλά από την συνολική αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών.

Ωστόσο προβληματισμό προκαλεί η διατύπωση «(...) η επιλογή του οποίου έγινε λόγω των χαρακτηριστικών (...)», καθώς δύναται να αφήσει περιθώρια ατιμωρησίας στα λεγόμενα εγκλήματα μεικτού κινήτρου. Έτσι, στις περιπτώσεις, στις οποίες οι δράστες έχουν **ταυτόχρονα πολλαπλά κίνητρα**, καθίσταται δυσκολότερη η απόδειξη του ρατσιστικού κινήτρου και η συγκεκριμένη διατύπωση δύναται να περιορίσει την εφαρμογή του άρθρου 81 Α ΠΚ⁴. Το Δίκτυο εκφράζει την ανησυχία ότι μία τέτοια διατύπωση ίσως δρα αποθαρρυντικά ως προς την επίκληση της διάταξης σε αυτές τις περιπτώσεις, με αποτέλεσμα ακόμα κι όταν τιμωρείται η βασική εγκληματική πράξη, το ρατσιστικό κίνητρο να παραμένει αφανές και ατιμώρητο.

Το Δίκτυο προτείνει την **προσθήκη φράσης που να διευκρινίζει ότι ένα έγκλημα δύναται να έχει ταυτόχρονα πολλαπλά κίνητρα**. *Ενδεικτικά*, προτείνεται η διαγραφή της φράσης «η επιλογή του οποίου έγινε» και η προσθήκη μίας εκ των ακόλουθων διατυπώσεων :

1. «Εάν από τις περιστάσεις προκύπτει ότι έχει τελεστεί έγκλημα κατά παθόντος, *εν όλω ή εν μέρει*, λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου»⁵ ή
2. «Εάν από τις περιστάσεις προκύπτει ότι ένα έστω από τα κίνητρα είναι ρατσιστικό, δηλαδή το έγκλημα έχει τελεστεί κατά παθόντος λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος,

⁴ Βλ. Ετήσια Έκθεση Δικτύου (2013), σελ. 6 και ανακοίνωση για την αναγνώριση του ρατσιστικού κινήτρου στην υπόθεση του Σαχζάτ Λουκμάν (6.10.2015).

⁵ Το μοντέλο αυτό ακολουθείται από τη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου και της Πολιτείας της Καλιφόρνιας.

εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου»⁶.

Το Δίκτυο θεωρεί ότι αν διευκρινιστεί επιπλέον στην αιτιολογική έκθεση ότι δεν απαιτείται να αποδειχτεί ότι το ρατσιστικό κίνητρο ήταν το αποκλειστικό κίνητρο του εγκλήματος, τότε θα διευκολύνεται η δίωξη των **εγκλημάτων μεικτού κινήτρου**. Εναπόκειται στο δικαστή να κρίνει, με βάση τα πραγματικά περιστατικά, το ρόλο του ρατσιστικού κινήτρου σε κάθε υπόθεση. Σε κάθε περίπτωση, η νομοθεσία οφείλει να παρέχει στο δικαστή τα κατάλληλα εργαλεία ώστε στο έγκλημα μεικτού κινήτρου να δύναται να αναγνωρίσει και το ρατσιστικό κίνητρο. Στο πνεύμα αυτό κινείται η πλέον πρόσφατη νομολογία του ΕΔΔΑ, σύμφωνα με το οποίο

«(...) ως εγκλήματα μίσους δεν χαρακτηρίζονται μόνο οι πράξεις που βασίζονται αποκλειστικά στα χαρακτηριστικά του θύματος. Οι δράστες δύναται να έχουν μεικτά κίνητρα και να επηρεάζονται από περιστασιακούς παράγοντες εξίσου ή και περισσότερο από την προκατειλημμένη στάση τους έναντι της ομάδας στην οποία ανήκει το θύμα («(...)not only acts based solely on a victim's characteristic can be classified as hate crimes. For the Court, perpetrators may have mixed motives, being influenced by situational factors equally or stronger than by their biased attitude towards the group the victim belongs to»)⁷».

Επιπλέον, το Δίκτυο έχει διαπιστώσει στην πράξη ότι η **αναστολή των ποινών** των θυτών δύναται να έχει σοβαρές επιπτώσεις στο θύμα. Το θύμα αισθάνεται ανασφάλεια και φόβο και θυματοποιείται περαιτέρω θεωρώντας ότι στην ουσία αναιρείται η αναγνώριση της βλάβης που υπέστη⁸. Γνωρίζοντας ότι ο θεσμός της αναστολής της ποινής εξυπηρετεί σκοπούς συμβατούς με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το Δίκτυο εκφράζει την ανάγκη να υπενθυμίσει ότι πρέπει να γίνεται εξειδικευμένη στάθμιση όλων των παραμέτρων της υπόθεσης, ώστε η αναστολή, όταν χωρεί, να χορηγείται με συγκεκριμένους όρους που θα στοχεύουν στην προστασία του θύματος. Το άρθρο 81 Α ΠΚ θα μπορούσε να περιλαμβάνει μια ρύθμιση σε αυτή την κατεύθυνση.

⁶ Μια συναφή διατύπωση υιοθετεί ο βελγικός Ποινικός Κώδικας.

⁷ ΕΔΔΑ, *Balázs κ. Ουγγαρίας*, απόφ. 20.10.2015, παρ. 58-76, ιδίως παρ. 70 σχετικά με το μεικτό κίνητρο. Βλ. επίσης τη σύσταση της Επιτροπής του ΔΣΑΠΔ του ΟΗΕ (Human Rights Committee), η οποία καλεί την Ελλάδα να λάβει αποτελεσματικά μέτρα για τη βελτίωση της καταγγελίας των εγκλημάτων μίσους. Βλ. UN Human Rights Committee, *Concluding observations on the second periodic report of Greece*, CCPR/C/GRC/CO/2, Νοέμβριος 2015, παρ. 14.

⁸ Υπενθυμίζεται εξάλλου ότι ο κίνδυνος δευτερογενούς και επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης, εκφοβισμού και αντεκδίκησης διαπνέει τις ρυθμίσεις της Οδηγίας 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2012 για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλασιού 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου.

Άρθρο 31 – Νέο άρθρο 361 Β ΠΚ

Το νέο άρθρο 361 Β ΠΚ εισάγει στην ελληνική νομοθεσία ιδιώνυμο έγκλημα που τιμωρεί τον αποκλεισμό και την αναγγελία του αποκλεισμού από αγαθά ή υπηρεσίες από καταφρόνηση προσώπων λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου. Το Δίκτυο επιφυλάσσεται ως προς την στόχευση της διάταξης αυτής, καθώς δεν έχει δημοσιοποιηθεί ακόμα η αιτιολογική έκθεση, η οποία θα μπορούσε να διαφωτίσει το πνεύμα. Φαίνεται ωστόσο ότι με αυτή τη διάταξη επιδιώκεται ο ποινικός κολασμός ατομικών και συλλογικών πρακτικών καταφανώς ρατσιστικών, οι οποίες εκτός των άλλων ενέχουν προπαγανδιστικό χαρακτήρα και στοχεύουν στην εξοικείωση του ευρέος κοινωνικού συνόλου με την αντίληψη ότι υπάρχουν άνθρωποι και «υπάνθρωποι», οι οποίοι δεν “αξίζουν” την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες. Στην ερμηνεία αυτή συντείνει η προσθήκη του όρου «καταφρόνηση», ο οποίος ωστόσο δύναται να δυσχεράνει την εφαρμογή της διάταξης.

Σε συνέχεια των σκέψεων αυτών, το Δίκτυο διατυπώνει τις ακόλουθες *επιφυλάξεις* και καλεί το νομοθέτη να τις αντιμετωπίσει με τη μεγαλύτερη κατά το δυνατό σαφήνεια:

Πρώτον, τίθεται το ζήτημα της συνάρθρωσης της διάταξης αυτής με το υπόλοιπο νομοθετικό πλαίσιο και ιδίως το άρθρο 16 του Ν. 3304/2005. Κατά μία άποψη, το άρθρο 361Β ΠΚ έρχεται να καταδείξει την ποιοτική διαφορά που δύναται να υπάρξει μεταξύ από τη μία πλευρά, της διακριτικής μεταχείρισης κατά τη συναλλακτική διάθεση υπηρεσιών και αγαθών, της οποίας η κύρωση προβλέπεται από το άρθρο 16 του Ν. 3304/2005, και από την άλλη πλευρά, της ρατσιστικής πρακτικής αποκλεισμού και διαχωρισμού, της οποίας ο στόχος, αλλά και ενδεχομένως η οργάνωση, υπερβαίνουν το αποτέλεσμα της διακριτικής μεταχείρισης.

Δεύτερον, αμφιβολία εκφράζεται για την σκοπιμότητα της ένταξης της διάταξης αυτής στο κεφάλαιο των εγκλημάτων κατά της τιμής, καθώς το έννομο αγαθό της τιμής αφορά στην εξατομικευμένη προσβολή της τιμής ενός ανθρώπου.

Τρίτον, διατυπώνεται η ανησυχία της αποτελεσματικής επίκλησης και εφαρμογής των ποινικών διατάξεων που επιδιώκουν να τιμωρήσουν ρατσιστικές συμπεριφορές και πράξεις, δεδομένου ότι βρίσκονται διασκορπισμένες σε διαφορετικά νομοθετικά κείμενα. Στον κίνδυνο αυτό συμβάλλει και ο μη ακριβής τίτλος των νομοθετημάτων. Έτσι, λ.χ., το παρόν σχέδιο νόμου τιτλοφορείται «Σύμφωνο Συμβίωσης και άλλες διατάξεις» και τίποτα δεν προδίδει ότι περιλαμβάνει διατάξεις αντιρατσιστικού περιεχομένου. Παρόλο που η παρούσα διάταξη, όπως και αυτή του άρθρου 81Α ΠΚ, θα ενταχθούν στον Ποινικό Κώδικα κατόπιν της υιοθέτησής τους, ο τίτλος του νόμου δεν θα παραπέμπει στη συγκρότηση του Εθνικού Συμβουλίου Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας.

Εν κατακλείδι, το Δίκτυο αναγνωρίζει τα θετικά βήματα της Πολιτείας προς την εξάλειψη των διακρίσεων και την καταπολέμηση του ρατσισμού. Επισημαίνει ωστόσο την ανάγκη συμπερίληψης των εγκλημάτων μεικτού κινήτρου και την έμπρακτη διάχυση των αντιρατσιστικών πολιτικών πέρα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Επιπλέον, προβληματισμό δύναται να προκαλέσει στην πράξη η αλληλεπίδραση των αντιρατσιστικών διατάξεων, καθώς και η ελλιπής συστηματοποίηση του σχετικού νομοθετικού πλαισίου. Για το λόγους αυτούς, το Δίκτυο καλεί το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων να λάβει υπόψη εγκαίρως τις ανησυχίες του.

30.11.2015